

DNEVNIK

25. II. -3. III.

Jozo Čikeš
predsjednik Udruga
Pasijska baština

Ponedjeljak, 25. veljače

Promišljaj: vrijeme je korizme, no korizma - što je to? Kad kažem - razdoblje od 40 dana u kojem se kršćani pripremaju za Uskrs, ponovio sam svima znanu činjenicu. Napisati da ta priprema, u mislima svakog vjernika uključuje i pomisao na odricanje od materijalnih užitaka ili nekih loših navika, nisam napisao ništa novo. To zna ne samo svaki vjernik nego i svatko tko je participant ove naše kulture. Preporučiti odricanje drugima? Tko mi na to daje pravo i odakle mi ta hrabrost? Tražiti odricanje više od 370 000 nezaposlenih, tisuća onih koji mjesecima nisu primili plaću, gladnih umirovljenika, skupljača boca ..., čini mi se nekršćanski i nehumano. Pisati o radosti u odricanju kao načinu pripreme za Uskrs obitelji koje nisu sigurne da će imati uskrsni ručak, itd., jednostavno je nezamislivo. Jedino što se usuđujem jest uputiti pitanje korizmenog odricanja skupini nepravedno obogaćenih i svim vladama i saborskim zastupnicima, kao i uopće ljudima u vlasti i tražiti da se odreknu barem dijela otuđenog, da učine transparentnim tijekove hrvatskog kapitala te iziđu na vidjelo s dugoročnim programom hrvatskog Uskrsa tj. brige za opće dobro i oporavak ovoga društva. Hrvatska to zaslužuje. Valjalo bi da se u ovoj korizmi odrekne stajališta, koje nam se perfidno nameće, da se ništa ne da promijeniti na bolje i da nama upravljaju drugi. Vjerujem da defetizam i depresija nije stajalište velikog broja Hrvata, već nametanje onih koji mu ovaj Bogom dani prostor već stoljećima žele zaniijekati i oduzeti, te ga pretvoriti u sluge u vlastitoj državi.

Utorak, 26. veljače

Danas sam u Društvo hrvatskih književnika odnio prispele radove na temu Muke. Riječ je o rezultatima trijenalnog natječaja za književnost koji Pasijska baština objavljuje zajedno s Društvom već 6. put. Od svog početka (1992.) na prijedlog akademika Ante Stamaća, Pasijska baština krenula je s programom *Lirika Velikog petka* da bi nakon 3 godine druženja s pjesnicima krenuli i s natječajem. Kako se ovdje ne sjetiti tajnika DHK pokojnog pjesnika Anđelka Novakovića, koji je s nevjerojatnom ljubavlju i marom osmišljavao i pripremao te susrete, vadeći iz hrvatske i svjetske pjesničke povjesnice ono najljepše što je inspirirano Mukom i Uskrsnućem Kristovim. No vratimo se natječaju. Svi radovi, njih 42, došli su na vrijeme i odgovarali su propozicijama. Jedva čekam prosudbene rezultate i objavu nagrada, 27. ožujka 2013. u DHK u 12 sati. Smatram umjesnim ovdje naznačiti neka imena hrvatske književnosti koja su laureati dosadašnjih natječaja: Daniel Načinović, Božica Jelušić, Ivan Bakmaz, Gojko Sušac, Tomislav Milohanić, Ivica Jembrih, Drago Šaravanja, Nevenka Nekić, Srećko Nikolić, Drago Čondrić, Roman Karlović, Tomislav Marijan Bilosnić i dr. Lijep je osjećaj da će i iza ovogodišnjih nagrada financijski stati, makar i simbolično, Grad Zagreb, koji je pokrovitelj Svečanosti Pasijske baštine.

Tko smo i što smo bez jasnih spoznaja o sebi

Srijeda, 27. veljače

S prijateljem Tonijem na kavi. Uz tisak, razgovaramo o velikoj količini negativnih informacija koje nam se svakodnevno i na svakom mjestu nude. Zar je to Hrvatska? Zar u ovom malom prostoru Lijepe Naše toliko sadržaja za crnu kroniku, zar naša politika nema svoje sutra, zar su naše javne i poznate osobe baš sve prevaranti, utajivači poreza, razvratnici, zar kulturne ustanove..., zar intelektualci..., kulturnjaci, sveučilišta, Crkva...? Neprobavljivo. Zaključismo da to nije naša Hrvatska, mi je poznajemo puno boljom no o tome, *biva*, nije potrebno govoriti jer bi se netko mogao zaraziti dobrom. Složismo se i da postoji pozitivna energija mnoštva koje se okuplja u crkvi i oko Crkve te zajedno s njenim službenicima nastoji ovaj svijet sačuvati i učiniti boljom. Bilo bi pošteno i osobito u interesu mladih da ovakva glasila svoje stranice češće pune istinama o komunističkoj prošlosti u Hrvatskoj od 1945. do 1991. i o socijalističkim propovjednicima i njihovim vjernicima čiju vjerničku praksu i plodove i danas „uživamo”. Ovom narodu dosta je crnila. Treba mu samo povod da eksplodira dobrotom i humanošću. Trebaju mu nove karizmatске vođe.

Četvrtak, 28. veljače

Nazvala me gđa Nena Franičević-Zlatić iz Ministarstva kulture RH i zamolila program Pasijske baštine kako bi ga objavila na portalu Ministarstva, www.culture.hr. Ministarstvo je uz Grad Zagreb tijekom ove 22 godine naš najveći poduzetelj, moralni i financijski. Mnogi me pitaju kako smo kao nevladina udruga gotovo postali mala institucija u okviru kulture, te unatoč promjena svjetonazorskih vlada zadržali financijsku potporu projektu Pasijske baštine. Odgovor je prilično složen, jer bi zahtijevao puno govora o volonterskom radu naših suradnika, odricanju mnogih umjetnika i pučkih skupina, no čini mi se da je najvažnija činjenica to što sav golem polog pasijske tematike, koji smatramo bitnom odrednicom ovoga prostora, promatramo kao kulturnu vrijednost, koje se ni jedna dnevnopolitika ne može i ne smije odreći, dapače treba ju poticati, jer bi se odricanjem odrekla sebe i svog naroda. To najmanje znači da niječemo vjersku i vjerničku komponentu pasijskih sadržaja, dapače njih je vjernički zanos i stvorio i danas ih stvara i jedino kroz njega ih je moguće potpuno razumjeti. Prijezir duhovnog sužava i snižava opseg i razinu intelektualnog. Tko duhovno nije sposoban doživjeti kao nešto od čega kultura živi i obratno, što kultura hrani, taj teško može razumjeti procese u jednom društvu. Veliki papa Ivan Pavao II., prijatelj hrvatskog naroda i hrvatske kulture, izrazio je to ovako: „Vjera koja ne stvara kulturu nije življena vjera.” Vrijedi i obratno. Kultura koja ne pomaže vjeru nije prava kultura. Društvo pak koje ne podupire i jedno i drugo nije bogato društvo, nego usko, jednomno i nedemokratsko. Bez jasnih spoznaja o sebi, tko smo i što smo na svim razinama, naš ulazak u EU bit će

naša propast, a ne naš doprinos i posebnost koju od nas Unija očekuje.

Petak, 1. ožujka

Sa svjetske pozornice sišlo je veliko ime, papa Benedikt XVI., čiju je veličinu ovog časa teško sagledati u cijelosti, ali svatko tko želi biti objektivan ne može mimo nje indiferentno proći. Teolog i erudit, istinski vjernik, ponizan čovjek. Usuđujem se misliti da je ova ostavka poziv i početak gradnje novog puta u upravljanju Crkvom, najava pomlađivanja užeg vodstva Crkve i to baš o 50. obljetnici 2. vatikanskog koncila i njegove temeljne misli *aggiornamento - podan(ašn)jenja*, svitanja u Crkvi, u Svijetu, u Europi. Nije mali broj teoretičara društva koji „staroj dami - Europi”, njenoj kulturi i civilizaciji prognoziraju crnje dane i gotovo nemogućnost oporavka. Odraknuće Benedikta XVI. je i memento svima koji su se olako odvažili uzeti u ruke vodstvo svojega naroda. Je li i njih pritišću godine, bolest neznanja, gramzljivosti, taštine i starih preživjelih ideja. Papina gesta može izgledati porazom velikog nastojanja. Jer, eto, napušta lađu za koju je sam rekao da „pušta na sve strane”. Neke rupe sigurno je zakrpao, ali mu oruđe u rukama više ne stoji čvrsto, stoga je to dostojanstveno priznao, rekao da ne može više i ostavio drugima da ga uzmu, odbace strah i krenu naprijed. U Hrvatskoj je možda to poziv državnjoj i crkvenoj hijerarhiji da i našu domovinsku lađu s puno više povjerenja počnu „krpati” hrvatskim drvom (intelektualcima i laicima) te da zajedničkim snagama utječu na razvoj društva. Svi smo ostali bez Benedikta XVI., pape koji je cijenio Hrvatsku i to posjetom dokazao. Od vjernika i svijeta oprostio se na deset jezika, jedan od njih bio je i hrvatski. Jesmo li svjesni koliko je važnost, on uvjereni europejac, dao našem narodu, našoj kulturi i našem ulasku u Europsku uniju?!

Subota, 2. ožujka

Danas smo konačno poslali cjelokupni program Svečanosti Pasijske baštine na gotovo 30-ak uredništava javnih medija. Svečanosti Pasijske baštine ove godine su još brojnije. Ono što zadivljuje jest ljubav našeg čovjeka prema svojoj baštini, u ovom slučaju, onoj vjerskog, pučkog, liturgijskog i paraliturgijskog sadržaja. Nakon 2. vatikanskog koncila, promjenom službenih liturgijskih obrazaca, velik dio te baštine bio je u opasnosti od nestanka. Trebalo je puno umijeća, a i vremena da se to shvati i pokuša uskladiti staro s novim što i danas traje. Nadamo se da je i Pasijska baština tome pridonijela. Prijećam se dragog prijatelja Ljube Stipišića i našeg susreta u Splitu 1991. Tada sam se osmjelio krenuti u Pasijsku baštinu; i riječ baština je njegova. Na istom sastanku kolega Josip Botteri mi je dopustio da njegovu sliku *Procesija* uzmem za plakat. Uključivanjem ansambla *Lado* sve je dignuto na visoku profesionalnu i umjetničku razinu. Tercet Ivana Lučić, Ivan Ivančan i Dražen Kurilovčan zaista je sjajan. Kao što je danas gotovo nezami-

slivo Pasijsku baštinu ne otvoriti u Muzeju *Mimara*, zaslugom njenog ravnatelja Tugomira Lukšića i njegove pomoćnice Lade Ratković-Bukovčan, tako je nemoguće zamisliti naš program bez nastupa *Lada* u zagrebačkoj katedrali. K tome, stasao je i lijepi broj novih KUD-ova koji su se okrenuli ovoj temi kao i mladih muzikologa i etnomuzikologa kojima su ovi sadržaji bliski, kao što su primjerice dr. Joško Caleta, dr. Jakša Primorac, prof. Dražen Kurilovčan, mr. Vid Balog, prof. Ivica Ivanković, prof. Nikolina Luketić, prof. Valenitna Šepak-Molnar, prof. Kruno Šokac, prof. Milivoj Rilov, mr. Livijo Marijan, prof. Jurica Bošković i drugi.

Sudeći prema dosadašnjem zanimanju hrvatskih skladatelja za pasijske teme može se slobodno tvrditi da nas čekaju velika ostvarenja. I na dosadašnjim glazbenim trijenalnim natječajima Pasijske baštine nagrađivana su i izvedena nova djela Igora Kuljerića, Ljube Stipišića, Mladana Tarbuka, Marka Ritoše, Josipa Magdića, Zorana Novačića, Antuna Tomislava Šabana, Anđelka Igreca i Iva Nižića. Za iduću godinu Pasijska baština, HRT i Društvo hrvatskih skladatelja raspisat će natječaj za glazbeno djelo na pasionskom temu. Želim spomenuti i odličnu suradnju s Muzičkom akademijom u Zagrebu, s prof. Goranom Končarom, prof. Anđelkom Krpanom, prof. Josipom Goluzom i prof. Jasenom Ostojić, i njihovim studentima i ansamblima, te već 15-godišnju suradnju s Akademijom likovnih umjetnosti u Zagrebu, s profesorima, čiji studenti svake godine prirede zajedničku izložbu pod nazivom „Moj doživljaj muke”. Dok je ovakvih studenata, akademija i profesora ne treba se bojati za budućnost hrvatske kulture. Oni će sigurno sačuvati i unaprijediti ono što zovemo hrvatsko, jer izrasli su oni iz žilavog tkiva naroda čije je korijenje puno dublje nego što neki žele i kakvim ga površni analitičari prikazuju. Ono što uljeva strah jest pitanje može li im ovakvo hrvatsko društvo pružiti priliku za rad i afirmaciju.

Nedjelja, 3. ožujka

Jučer sam dobio pozivnicu i raspored programa: Pasijska baština u Pečuhu, koji 8. ožujka organizira Pečuški hrvatski klub i Pasijska baština. Suradnja je nastala tako što je nekoliko znanstvenika i kulturnih djelatnika iz Mađarske prošle godine sudjelovalo na našem znanstvenom simpoziju u Somboru (Vojvodina) na temu „Pasijska baština Hrvata u Podunavlju”. Skup su organizirali Pasijska baština,

Nastavak sa str. 7

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata Subotica i udruga „Urbani Šokci” iz Sombora. Gotovo sav organizacijski teret podnijela je Marija Šeremešić, predsjednica udruge, a prihvatio nas je i somborski Karmelski samostan. Suradnju s Pečuškim hrvatskim klubom, dr. Pepeljnjak i ja dogovorili smo s dr. Milicom Klaics, u okviru naše suradnje s Hrvatima izvan domovine. U tu svrhu organizirali smo pet simpozija, prvi u Tivtu u Boki kotorskoj, 2006., drugi u Sarajevu 2008., treći u Vitezu 2010., četvrti u Buškom blatu 2011., te peti već spomenuti u Somboru. Dirljivi su susreti s Hrvatima izvan Hrvatske. Puno se toga može čuti i naučiti od istraživača o kraju u koji se dolazi, ali nadasve čovjek se uvjeri da se i bez tih novih činjenica i spoznaja dolazi u svoje i među svoje, te da vam kao dlanom teče ista matica kroz koju je teklo vrijeme i stoljeća i događala se ista povijest. Lijepa i slavna, sretna i blagoslovljena, teška i krvava kroz koju se je uvijek gubio dio po dio integralnog tkiva i prostora na račun „onog nekog drugog izvan i iznad tebe”, sve u ime „viših ciljeva i općeg dobra”, a da nikad te ciljeve nisi mogao prihvatiti kao svoje. I jer ne znaš kako bi odgovorio na njihova opravdana pitanja: „Zašto ste nas ostavili i zaboravili?” Zar je naše velemno „ne miješati se u poslove druge države, išta drugo nego smokvin list? Vraćam se simpozijima u kojima je do sad sudjelovalo 140 znanstvenika, a predavanja su objavljena u našim zbornicima i uvijek se sjetim onog prvog Hvar - Korčula iz 1998. kojem je održao vrsno predavanje o Marku Maruliću ugledni francuski mislilac Paul Poupard, tadašnji ministar kulture države Vatikan, danas u mirovini. Došao je u pratnji prvog hrvatskog veleposlanika u Vatikanu Ive Livljanića. Domaćin mu je bio Božo Biškupić, tadašnji ministar kulture RH. Osjećali smo to kao veliki vjetar u leđa kulturi mlade hrvatske države, za što je bio najviše zaslužan dr. Dino Milinović, danas profesor na FF u Zagrebu, tada u politici, te njegovo poznanstvo s današnjim generalnim tajnikom Sinode biskupa u Vatikanu msgr. dr. Nikolom Eterovićem. I Ministarstvo znanosti i športa RH redovito pomaže da naši zbornici ugledaju svjetlo dana, tako i izdavanje zbornika: *Pasijska baština Hrvata u Podunavlju*. Još jedna

dobra vijest. Jučer smo pozitivno odgovorili na poziv *Europasiona* da ćemo sudjelovati na ovogodišnjoj generalnoj skupštini u Austriji. Nažalost, zbog nedostatka financijskih sredstava to godinama nismo mogli. *Europassion* je asocijacija europskih država koje čuvaju i njeguju svoje pasionske tradicije. Okuplja se svake godine u drugoj državi, a Hrvatska mu je bila domaćin 2005. u Puli. Okupilo se tada više od sto predstavnika iz više od desetak europskih država i pružila nam se sjajna prilika progovoriti o Hrvatskoj onima koji su za njenu kulturu jedva čuli, a o njoj baš ništa znali. Učinili su to briljantno akademici Ante Stamać i Josip Bratulić. O nastanku i koncepciji Pasijske baštine te o njenom radu govorio sam ja. Hrvatsku su tada na najbolji način predstavili i izvođači iz Zadra, s glazbeno-scenskim skazanjem Svit za Spasom vapije čiju je glazbu napisao Ivo Nizić, a režiju potpisala Milena Dundov. Ovakve susrete domaćini, uvelike koriste za promidžbu svojeg mjesta, regije i nacionalne kulture. Žao mi je priznati da Turistička zajednica Zagreba u Svečanostima Pasijske baštine ne vidi razloga sudjelovati i financijski pomoći. Još mi je žalije konstatirati da nitko iz zagrebačkih kazališta ne obnavlja neki stari pasion ili ne režira neki novi. Dovoljno je porazgovarati s dr. Mihom Demovićem i doznati kakvih je sve pasionskih igara bilo na Kaptolu i oko njega. Zar nam je komunistički sustav toliko izbrisao potrebu za spoznajama o nekim vrijednostima? I još me nešto muči ovih dana. Svi naši programi su dogovoreni, materijali su u tisku, a mi ne znamo kako ćemo zatvoriti financijsku konstrukciju. Naime, poznati su nam rezultati procjena Ministarstva kulture. O gradskima još ne znamo ništa, a o prispjeću sredstava možemo samo sanjati.

Što raditi? Odustati? Ne, nipošto! Poštovatelji naših programa to ne zaslužuju. Idemo pa što bude. Nadamo se da će biti dobro, kao i do sada. Uostalom, ovakva neizvjesnost nije nam nepoznanica. Naši suradnici i sudionici Svečanosti Pasijske baštine spremni su nas razumjeti, jer je i njima stalo da naš grad udahne malo korizmeno-uskrnog ozračja i na umjetničkoj razini. Svi naši programi su i nadalje gratis i svi ste dobrodošli. Što smo vam pripremili pogledajte na našoj internetskoj stranici: www.pasijska-bastina.com.

HRVATSKO SLOVO

nudi Vam
900 brojeva
HRVATSKOGA SLOVA

tvrdi uvez sedamnaest svezaka
(1-50, 51-100, 101-150, 151-200, 201-250,
251-300, 301-350, 351-400, 401-450, 451-500, 501-550, 551-600,
601-650, 651-700, 701-750, 751-800, 801-850, 851-900)

Narudžbe primamo na adresu:

HKZ-Hrvatsko slovo,
Hrvatske bratske zajednice 4, Zagreb

Tel: 4814 965

Fax: 6190 111

p.p. 558

7000,00 kn - komplet 1-18

500,00 kn - po primjerku

+ PDV + poštarina

Uplate isključivo na žiro račun 2340009-1100149615

JEKA JEKA JEKA JEKA JEKA

Dvojbena predavanja, neistine i klevete (4)

Odgovor fra Mate Topića Šimunu Penavi

„Hrvatsko slovo - Tjednik za kulturu” u dva nastavka objavilo je tekst gosp. Šimuna Penave pod naslovom „Dvojbena predavanja, neistine i klevete”, 1. i 2. dio (HS, br. 930., od 15. 2. 2013., i HS, br. 931., 22. 2. 2013.).

U tekstu Šimuna Penave, stoji napisano i sljedeće:

„U Saborskoj komisiji za žrtve rata i poraća bio sam zadužen za Vukovarsko-srijemsku županiju, Vojvodinu i Ramu, sve do njenog ukinuća. Napisao sam Ramski žrtvoslov. Više o tomu pročitaj u Ramskom zborniku 2001. u *Pismu ocu provincijalu fra Miši Džolanu* i u *Pismu ocu gvardijanu fra Mati Topiću*, str. 51-54. Popis poginulih na disketi osobno sam dao kiparu Mili Blaževiću za spomen-ploče. Kasnije će fra Mato Topić lektorirati tekst, koji je lektorirao Andrija Tutiš, doslovce prenijeti u knjizi ‘Rama i Ramljaci u zavičaju i iseljeništvu’. Usporedi Ramski zbornik 2000. tekst Maglice i knjigu: Mato Topić: Rama i Ramljaci u zavičaju i iseljeništvu. Rama: Franjevački samostan Rama-Ščit, Š2007C, objavljenu dakle sedam godina kasnije.”

Pitam se koji je motiv da se gospodin Penava uključuje u polemiku dvojice Lovrića i u tom tekstu spominje mene u negativnom kontekstu? I k tome, tek sada nakon tolikih godina, kritike, naravno negativne, na spomen-ploče s imenima ramskih žrtava uz Ramski križ (postavljene 14. 10. 2001.) i moje knjige *Rama i Ramljaci u zavičaju i iseljeništvu I, II, III*, izdane prije šest godina (2007.)?

Ne namjeravam se upuštati ni u kakve polemike, iako bih imao što reći na sve napisano, nego samo radi istine o popisu ramskih žrtava i spomen-pločama na Ščitu, napisati sljedeće:

Nakon što sam došao za gvardijana na Ščit 2000. nametnulo mi se pitanje o izradbi spomen-ploča s imenima koje bi trebalo postaviti uz Ramski križ, kao dovršetak spomen-obilježja ramskih žrtava u svim ratovima. Iako nam je to bio prevelik financijski teret za ono vrijeme dok smo gradili *Kuću mira* i zatvarali financijsku konstrukciju za *Posljednju večeru* Kuzme Kovačića, počeli smo pripreme za postavljanje ploče s imenima poginulih Ramljaka u Drugom svjetskom ratu i Domovinskom ratu. Na proširenom samostanskom kapitulu dogovorili smo se da Mile Blažević, autor križa bude i autor ploča s imenima. Popis imena poginulih bio je mukotrpan posao zbog imperativa da nitko ne ostane neobilježen. Poslije mise na dan komemoracije ramskih žrtava 2000. Šimun Penava mi je pred ramskim samostanom pokazao disketu s imenima poginulih a na moje traženje tog materijala vratio je disketu u svoju torbu. To je jedini put kada sam pokušao preko nekoga iz Zagreba tražiti imena ramskih žrtava i nisam ih dobio. I tada sam to učio

zato što kao novi gvardijan nisam bio ušao u samostanski arhiv i nisam znao da se tu nalazi i popis s imenima poginulih. Nakon toga sam tragaao po samostanskom arhivu i pronašao materijale koje su prikupljali najprije župnici ramskih župa za prvu komemoraciju na Ščitu kada su prvi put pročitana imena svih poginulih Ramljaka, a kasnije i mladi *Franjevačke mladeži - Frame zajedno s fra Stipom Karajicom* i fra Mijom Džolanom. Dakle, fratri iz ramskoga samostana, uz pomoć župnika ramskih župa, angažirali su mlade *framaše*, od kojih su većina i danas u Rami, za istraživanje imena poginulih na terenu. Mladi su nekoliko mjeseci išli od kuće do kuće i prikupljali imena žrtava. Jedini mjerodavni za popis imena za ploče kraj Ramskog križa i bilo koju vrstu komunikacije s kiparom Milom Blaževićem bili smo mi iz samostana, naručitelji ovoga projekta. Nitko drugi nije bio delegiran niti je bilo potrebno na druge načine komunicirati i dogovarati posao s kiparom Blaževićem.

Usljedile su daljnje radnje: Imena ramskih žrtava preuzeta iz samostanskog arhiva ispisali smo na velikim arak papirima (visine 1 metar i duljine 13 metara) i postavili ih na unutarnjim zidovima suvenirnice na Ščitu gdje smo gotovo pola godine pozivali narod u svim ramskim župama kako bismo pročistili i dopunili imena ispisana na papirima. I nakon tolikog mukotrnog pravljenja popisa i pročišćavanja i dopunjavanja imena pristupili smo izradbi brončanih ploča, autora Mile Blaževića, u ljevaonici „Ujević” iz Zagreba. Posao dogotovili u noći pred misno slavlje za dan komemoracije ramskih žrtava, 14. listopada 2001. Ploče je blagoslovio predvoditelj misnog slavlja tadašnji nuncij u Bosni i Hercegovini mons Giuseppe Leanza. Ovaj popis na brončanim pločama na Ščitu koštao je 117.000 KM ili 450.000 HRK. Obitelji žrtava financijski su pokrili tek četvrtinu projekta. A tadašnje vladajuće strukture iz proračuna Općine Prozor-Rama nisu dale nijednu marku. Izostala je i pomoć institucija iz Zagreba. Dakle, spomen-ploče s imenima ramskih žrtava iz Drugog svjetskog rata s 1.366 imena ili zajedno s onima iz Domovinskog rata 1.529 imena, jest projekt iza kojega stoji i s obzirom na popis imena i s obzirom na financijsku konstrukciju isključivo Franjevački samostan Rama - Ščit zajedno sa svojim ramskim pukom i prijateljima Rame.

Ovaj popis imena poginulih koristili smo i kod izdavanja knjige fra Ljube Lucića, *Rama kroz stoljeća*, objavljene 2002. Popis iz samostanskog arhiva koristio sam i kod obrade podataka o ramskim naseljima u knjigama *Rama i Ramljaci u zavičaju i iseljeništvu I,II,III*, objavljenim 2007. te među ostalima zahvalio Franjevačkoj mladeži Rama-Ščit za prikupljanje podataka o imenima poginulih.

Fra Mato TOPIĆ

Napomena: U rubrici Jeka objavljuju se pisma čitatelja i tekstovi autora s čijim se stajalištima Uredništvo ne mora slagati.